

Dr. Kolláth György

Az un. Lex Répássy az állatorvosi tanló, amit (fél)holtan most húztak át a szomszéd kerületbe. Látszólag egy pár soros jogi "eset" csupán. Valójában azonban a plurális demokrácia próbaköve, egyben pedig érzékeny barométer politikusaink jogtudatáról, sőt lelki egészségéről is. Lássunk vele kapcsolatban néhány kritikus megállapítást.

Mindenkit elsősorban a tettei minősítenek. Főként így van ez a közhatalmat - a mi megbízásunkból, időlegesen – gyakorló tisztségviselők esetében. Soha nem felejtethnék el: ki van kiért, kinek a folytonos dolga számot adni az értünk tett vagy elmulasztott lépésekről, azok eredményeiről és kudarcairól. Lehet, hogy más se tudott volna akkor és ott többet, jobbat tenni. De akkor erről tessék meggyőzni a nagyjérdeműt! Ám lapítani, sumákolni, viszontbüntetni, kápó-mentalitással megtorolni, félrenézni vagy félrebeszélni demokráciában nem lehet(ne). Az újságíró, a publikum véleménye ugyanis nem ok, hanem okozat, azaz tükrökép. A humorista, a karikaturista véleménye - görbetükrök. Alapkérdés: joga van-e mindehhez a köznek? A választ (majd) mindenki tudja. A politikai közéletben a rátermett, illetve az alkalmatlan, netán méltatlan embert éppen az különbözteti meg, hogy hogyan és hol kezeli a gondot, keresi a megoldást. A rátermett ember a dolgával törődik, tudja és elvégzi a leckét. Az alkalmatlan viszont a (kül)világot hibáztatja, ellenséget, mentséget, ürügyet keres. Nem látja, hogy a baj sokszor belül van. Pszichológus fejtegette minap: a feladatával megbirkózni képtelen, frusztrált ember lelke tényleg háborog, s a vélt baj is fájhat úgy, mint a valódi sérelem. Talán e személy is érzi: nem megy a verkli, de a kiutat nem leli. Diktatúrában adekvát módon jön ilyenkor a bírálattal elfojtása, a kritizáló megbüntetése, a leszámolás. A demokráciában pedig a gyógyír a váltás volna. A mi demokráciánknak azonban nagy baja, hogy a kontraszelektált módon pajzsra emelt politikai elitnek (talán jobb szó volna itt a politikai osztály!?) nincs hová visszamennie. Nemigen ért semmihez, s valójában még annyira sem ütésálló, mint odakint Madonna. Kínjában, esetleg rossz közérzettel vagy némi szégyenlős pírrel odacsap. Közben pedig jogokról papol. Ezt teniszben kettős hibának neveznék. A másodszándékú támadás így riasztóan kisszerű lehet csupán.

Az élet itt is adott volna reális kiinduló pontot. Néha bizony több mint ordenáré a közéleti cirkuszos témája, inkorrektisége és megkomponáltsága. Gyalázatos az a gátlástalanság, ami pl. a parlamentben eluralkodott, főleg az utóbbi három évben. Ha van egy botrányos eset, szinte meg sem kísérelik tisztázni azt, hanem rálicítálnak: az semmi, ezt nézzék meg...! Belekergetik önmagukat és egymást egy olyan spirálba, amely a tartalom és a stílus folytán egyaránt elborzasztó. Arrogáns antitalentumok osztanak igazságot, vagy csak úgy: osztanak ki boldogot és boldogtalant. Most éppen a média kap dádát. Ismét pszichológusi megfigyelés következik: a politikusok zöme torkig van a közélettel. A hatalom kedvezményeit, előnyeit már megszokta, ám a számadás, az érvelés kényszere és a bírálhatóság ma is sokszerű neki. Ki-ki belátta: érdemi előre lépés, több és jobb választói kedvezmény alig(ha) jöhet, marad az erő nyelvén való szótértés!? A besokallt birodalom visszavág. Az időzítés is számít, mivel jövőre már mosolygós választási kampánynak muszáj lennie.

Szóval (lett) volna mit tennie a T. Háznak is az emberi méltóság feltétlen védelmére. Mindenekelőtt politikai kultúrával, vagy akár törvénykezés révén is (L. pl.eutanázia). Példát mutathatott volna abból, hogy a törvény szintje felett képes erkölcsi elveket, mértéket tartani, s önmaga etikai magasságát ajánlja másoknak is. Például kőbe vési egyszer s mindenkorra: hallgattassék meg a másik fél is, azaz annak kezdeményezéseit legalább is napirendre vesszük! Minthogy a rendszerváltozás 10-12 éve alatt az emberi jogok kiteljesítésének alkotmányos kötelezettsége alig ment előre, hitet tehetett volna a személy védelmének és a vélemény-nyilvánítás szabadságának progresszív kapcsolata,

Cím
Le(k)sz média dádá?

Dátum
2001.06.18.

Dr. Kolláth György

rangsora, kölcsönhatása mellett is. Meg se próbálta. Az e körben jelentkező valódi dilemmákat megkerülve, a szöveg alá seperve megüzente: ezentúl "bünti" lesz.

Ügyvédként is mondhatom: csak hogy ez durchmarsnak szánt terített betli. A köztársasági elnök alkotmányossági kifogásai lényegiek és – szerintem – igen alaposak. Talán még ki is egészíthetők. Az alkotmány 8. §-a szerint az alapjogok nagyrészt felette állnak még a törvénynek, így a törvényhozásnak is. Képviselőink nagy többsége mégis képtelen ma belátni, hogy nem akármire és végképp nem bármiféle módon hozhat törvényt. Az alapjogok – jelesül a véleménynyilvánítás szabadsága – korlátozására csak kivételesen, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan és annak elérésére alkalmas módon, lényeges tartalmának sérelme nélkül, s arra vonatkozó kényszerítő ok folytán van csupán mód. Mindebből a feltétel-rendszerből a válaszadás törvénybe vésett kötelménél csak egy elem volna meg csont nélkül: egy másik alapjog, a személy jogának, méltóságának indokolt védelme a média részéről is. Nyoma sem látszik azonban a két alkotmányos minőség – ti.: a szólásszabadság és a méltóság védelme – összehangolásának. Mármint, 3 eset lehetséges. Vagy nem ismerik a döntéshozók az alkotmányt, s a hozzá kapcsolódó alkotmánybírói gyakorlatot. Ez elképzelhetetlen. Vagy ismerik ugyan, de nem értik igazán. Ez talán ugyanúgy képtelenség, vessük el! Marad az, hogy ismerik és értik, de köpnek rá. Ez az az eset, amikor az öregfiúk focibajnokságának görcse átmege a nagypolitikába. 1994 óta vallja a következő elveket az Alkotmánybíróság (AB) az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatából: alaptétel, hogy "nincs demokratikus társadalom pluralizmus, tolerancia és nyíltság nélkül, a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alapköve, fejlődésének egyik feltétele. E szabadság az olyan gondolatokat, információkat, elveket és nézeteket is megilleti, amelyek sértőek, meghökkentőek vagy aggodalmat keltenek". Azt is axiómatikus éllel állapította meg az AB, hogy "a közhatalom gyakorlásában résztvevő személyek védelmében a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása felel meg a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelményeknek." Megjegyzésem: gondolják, hogy erről a szűkebb körről egy árva szó is van a lex Rápácssyban?! Frászt van. Az AB 94-ben előre látta: "...vitákban esetenként kellemetlen, éles, esetleg igazságtalan támadásokat intéznek a kormányzat és a közhivatalnokok ellen és nyilvánosságra kerülnek olyan tények is, amelyek a közéleti szereplők becsületének csorbítására alkalmasak". "...kiemelkedő alkotmányos érdek az állami és a helyi önkormányzati feladatokat ellátó szervek és személyek tevékenységének nyilvános bírálhatósága, valamint az, hogy a polgárok (bizony azok, s a dátum 94.- a szerző!) bizonytalanság, megalkuvás, félelem nélkül vehessenek részt a közéletben".

Lássunk néhány opuszt a személyiségvédelem bírói gyakorlatából is! A személyiségi jogok is csak a rendeltetésszerű joggyakorlás elvének betartása mellett érvényesülhetnek. Személyhez fűződő jogot sért a magánéletbe való önkényes beavatkozás. A beavatkozást általában akkor kell önkényesnek tekinteni, ha az érintett akaratával, szándékával kifejezetten ellentétes, és a beavatkozást a gondosan mérlegelt körülmények sem indokolják. Egy klasszikus megállapítás így szól: "A személyiség megvalósításának fontos feltétele, hogy a társadalom tagjait valóságos értékükön ítéljék meg... A becsület nem más, mint személy társadalmi megítélése". Szerintem ebből következően okunk és jogunk is lehet a nonszensz, irracionális politikát, a közéleti abszurdumot szekundával illetni, netán ki is figurázni. Sosem az a hunyó, aki észrevette és szóvá tette a hibát, hanem az, aki azt elkövette, s még mindig képtelen azzal szembe nézni! Természetesen a bíráltnak is van – bíróságok által jól belőtt – határa. Olyankor lépik át a képzeletbeli határt, amikor a kritika aránytalanul túlzó, indokolatlanul bántó, lealázó, lekicsinylő, lealacsonyító...a kifogásolt cselekmény súlyát messze meghaladó, ténytartalom nélküli sértegetések, vádaskodások, becsmélő kijelentések a személyhez fűződő jogot sértik. Valóságos jogi igény tehát aligha volt a személyiségvédelem mai rendjéhez képest a törvényi újításra. Az erőlködés így pótcselekvés, üres közéleti temetizálás és fenyegető üzenet a szabadszájúaknak. Csak hogy!

Dr. Kolláth György

Modellezte egyáltalán valaki: hogy fog ez működni? Példák: valakit nem a tényközlés, hanem a bíráló, az értékelés – mondjuk – kis hamisnak, túl kövérnek, pöszének, borotvátlanoknak vagy amatőr spílernek tart. Erre most a delikvens egyes szám első személyben leközzölteti, hogy bizony én a király vagyok?! Ha pedig ezt tőle megtagadják, egy rosszul sikerült poénért vagy karikatúráért 1 milliárd forintos “közérdekű bírság” lehet a honor? Lesz az újságokban ilyen rovat:” Hiú fiúk követelték!”? Kettőn szerkesztik ezután a médiát: bent az újságírók, kint az önimádók?! Jön az ízlésbíróság? A valódi véleménynyilvánítás visszaszorul a vicc, a népi folklór világába? Egyáltalán: mennyire bízik az a saját erkölcsi és jogi igazában, aki még a ki sem hűlt törvényjavaslatát rögtön megtámadja? A törvénykezéssel kikényszerített méltóság nem több, mint amikor a repülőgép ülése alatt – megnyugtatóként? – mentőmellény van, és nem ejtóernyő.